

Sensorveiledning 2. avdeling høst 2012 dag 1

Innledning

Oppgaven er den samme for JUS2111 (ny ordning) og JUR2000 (gammel ordning). På ny ordning har studentene kun én eksamensdag. På gammel ordning har de to – dette er første dag. Den viktigste forskjellen av betydning for denne oppgaven er at studentene på gammel ordning har menneskerettigheter som del av 2. avdeling. Under ny ordning er menneskerettigheter flyttet til 1. avdeling, men det er også noen studenter som pga omleggingen ikke vil ha hatt menneskerettigheter. Menneskerettigheter er som det vil fremgå ikke en direkte del av oppgaven, men for studenter som har lest dette vil det kunne være naturlig å trekke inn gjennomføringen av menneskerettighetene i første del av teorioppgaven, som eksempel på gjennomføring av folkerett. For studenter på ny ordning kan dette ikke forventes i samme grad.

Utfra tilbakemeldingene på sensormøtene er inntrykket at nivået er noe lavere blant kandidatene på gammel ordning enn blant de på ny ordning. Dette samstemmer med tidligere erfaringer med overgangsordninger, at nivået av og til synker noe i de siste rundene av eksamener for studenter som tar gammel ordning. Vurderingsterskelen skal selvsagt være lik for gammel og ny ordning. Det betyr at sensorene på gammel ordning ikke trenger å være overrasket dersom de kommer til at nivået ligger noe under normalen (selv om det hyggeligste selvsagt er at det ikke gjør det).

Oppgaven har to deler – først en teoridel i folkerett og EØS-rett og deretter en praktikum i statsforfatningsrett. Det er angitt at tidsbruken bør være anslagsvis 3 timer på hver, og det betyr at de to delene også bør telle anslagsvis likt ved karaktersettingen.

Det er alltid vanskelig å forutse hva studentene vil synes er lett og vanskelig. Slik oppgaven var tenkt, var teorispørsmålet i Oppgave I ment å være en relativt enkel oversiktsoppgave i kjernen av pensum, som alle burde kunne skrive en del om. Oppgave II var ment å være mer krevende, både fordi noen av de spørsmålene som den reiser er vanskelige, og fordi dette er stoff som er ganske kortfattet dekket i pensumlitteraturen. Ut fra tilbakemeldingene på sensormøtene synes det imidlertid som om mange studenter har slitt også med å få et godt grep på Oppgave I. I så fall er det klart at dette samlet sett er et nokså krevende oppgavesett – og det må det tas hensyn til ved sensuren.

Den følgende veiledningen går langt ut over det som kan kreves selv av en meget god kandidat. Det viktigste i denne oppgaven må være hva kandidatene har fått med seg, ikke hva de ikke har fått med seg.

Oppgave I

Oppgave I er en kombinasjon av alminnelig folkerett og EØS-rett (som spesiell folkerett). Først skal kandidatene (1) redegjøre for de generelle prinsippene for gjennomføring av folkerettslige forpliktelser i norsk rett. Deretter skal de (2) redegjøre for de særlige hensyn og regler som gjør seg gjeldende ved gjennomføring av EØS-rett i norsk rett, samt hvordan dette er gjort i praksis, og hvilke utfordringer det har medført.

Spørsmål (1) kan naturlig sees som en innledning, mens spørsmål (2) i større grad ber om sammenligning og analyse. Det er først under spørsmål (2) kandidatene egentlig har oppfordring til selv å resonnerer og boltre seg. Det bør følgelig anses som et fullgodt og fornuftig opplegg dersom kandidatene har en relativt kortfattet besvarelse av spørsmål (1), og deretter bruker mer tid og plass på spørsmål (2).

* * * * *

Spørsmål (1) er behandlet i læreboken, *Innføring i folkerett*, Ruud og Ulfstein (4. utgave 2011) kapittel 3. For *gammel* ordning (JUR2000) er dette en del av pensum, og det er også et kunnskapskrav at de skal ha god forståelse av «folkerettens virkning i norsk rett». Under gammel ordning er dette følgelig en sentral del av pensum. Under *ny* ordning (JUS2111) er det angitt at kapittel 3 *ikke* er en del av hovedlitteraturen, og det er ikke lenger noe eget kunnskapskrav knyttet til gjennomføring og virkninger i nasjonal rett. For studentene på JUS2111 må det følgelig stilles moderate krav til kandidatene på spørsmål (1). Men noe bør de kunne om hovedprinsippene for gjennomføring av generell folkerett (det er også vist til dette i EØS-rettspensum).

Under spørsmål (1) bør kandidatene få frem at folkeretten i utgangspunktet binder stater, og at norsk rett bygger på et *dualistisk* system (til forskjell fra monistiske systemer), der alle folkerettslige forpliktelser må gjennomføres i norsk rett av norsk lovgiver for å bli intern rett, som kan påberopes for domstolene og gi rettigheter og plikter. I den grad dette utgangspunktet nyanseres og utdypes bør det premieres.

Dernest bør kandidatene kjenne til de to sentrale retts tekniske metodene for gjennomføring av folkerett i norsk rett – enten (i) ved aktiv *transformasjon* (gjengivelse, omskriving), eller (ii) *henvisning* (noen ganger kalt inkorporering) – og kort forklare hva som ligger i dette, og hva som er forskjellen. En tredje metode er (iii) konstatering av *rettsharmoni*, eller «passiv transformasjon» som læreboken kaller det.

I den grad kandidatene kan gi eksempler på bruk av de ulike gjennomføringsmetodene i norsk rett bør det trekke opp, men oppgaven spør bare etter «generelle prinsipper», ikke etter utfyllende praksis, så noe krav om dette kan det ikke være. Et særlig viktig eksempel på gjennomføring ved henvisning er menneskerettighetsloven av 1999. For å finne eksempler på aktiv eller passiv transformasjon av alminnelig folkerett i norsk rett må studentene tenke kreativt, og de som gjør det bør belønnes for det.

Det viser seg at mange studenter har skrevet om *presumsjonsprinsippet*. Det må være i orden. Selv om presumsjonsprinsippet for så vidt gjelder for folkerettslige forpliktelser som *ikke* er gjennomført, kan man vel si at en utstrakt bruk av dette prinsippet er en

form for ”gjennomføring” (gjennom domstolene). Men å skrive veldig mye om presumsjonsprinsippet, på bekostning av prinsippene for ordinært gjennomføring, er ikke så skjønnsomt.

Læreboken behandler *rangforholdet* mellom norsk rett og folkerett i forbindelse med gjennomføringen, og det kan være naturlig også i oppgaven, selv om det også må godtas at det avgrenses mot dette. Hvis kandidaten går inn på forrang, bør det komme frem at norsk rett i utgangspunktet formelt har forrang fremfor folkerett som ikke er gjennomført. For folkerettslige regler som er gjennomført, vil deres rang avhenge av hvor dette er skjedd – i lov eller forskrift. For de traktatene som er gjennomført i menneskerettighetsloven av 1999 er det en egen forrangsregel i § 3.

Spørsmål (1) ber bare om en redegjørelse for de generelle prinsippene, og det er ikke lagt opp til at studentene her skal trenge å drøfte eller problematisere eller analysere. I den grad det gjøres (på en fornuftig måte), bør det selvsagt belønnes. Men det kan ikke være noe krav om dette.

* * * * *

Spørsmål (2) om gjennomføring av EØS-retten i norsk rett er et sentralt tema i pensum, som er angitt som ett av tre sentrale kunnskapskrav (”god forståelse”). Temaet er utførlig behandlet i læreboken, Sejersted m.fl., *EØS-rett*, tredje utgave 2012 kapittel 8, særlig s. 195-205. Også andre deler av boken gir relevant materiale. Videre er temaet grundig gjennomgått på de alminnelige forelesningene, med eksempler fra praksis. Dette bør kandidatene kunne relativt godt, og her har de mye de kan skrive om. Utfordringen vil være å sammenligne gjennomføringen av EØS-retten med gjennomføringen av alminnelig folkerett.

Oppgaven spør først om hvilke særlige «hensyn og regler» som gjør seg gjeldende ved gjennomføring av EØS-rett, sammenlignet med annen folkerett.

Under «hensyn» må man godta ulike tanker og resonnementer. Her kan f.eks. påpekes at «EØS-retten» materielt sett er EU-rett, og skal gjennomføres på samme måte som i EU-statene. Videre kan påpekes at EØS-avtalen er langt den største avtalen Norge noen gang har inngått, og at det setter særlige krav til gjennomføringen. Det samme gjør avtalens dynamiske utvikling. Videre er EØS-avtalen mer «overnasjonal» enn vanlig folkerett, bl.a. ved at den gjør eksplisitt krav på forrang, og ved at det er egne institusjoner som kontrollerer at den nasjonale gjennomføringen er lojal og korrekt (EFTAs Overvåkningsorgan og EFTA-domstolen).

Under «særlige regler» bør kandidatene få frem at EØS-avtalens hoveddel har egne bestemmelser om gjennomføring i artikkel 3 og artikkel 7. Artikkel 3 er den generelle lojalitetsplikten, der det understrekes at statene har en plikt til bl.a. å lojalt gjennomføre EØS-reglene og avholde seg fra tiltak som kan sette dens formål i fare. Kandidater som problematiserer i hvilken grad dette gir (eller ikke gir) noen større forpliktelse til lojal gjennomføring enn hva som gjelder i folkeretten ellers, bør belønnes for det.

Artikkel 7 er en sentral bestemmelse i oppgaven, som alle bør kjenne. Den sonderer mellom gjennomføring av forordninger og direktiver. Forordninger skal gjennomføres

«som sådan», mens medlemsstatene har mer frihet til å velge «formen og midlene» for gjennomføring av direktiver – dog slik at EU-domstolen har stilt ulovfestede krav om klar og forutsigbar gjennomføring – som også er antatt å gjelde under EØS-avtalen.

Kandidatene bør få frem at sontringen i EØS artikkel 7 tilsvarer forskjellen mellom gjennomføring ved henvisning og transformasjon. Begge de to metodene for gjennomføring av folkerett brukes med andre ord på EØS-reglene. Forordninger gjennomføres ved henvisning, mens direktiver gjennomføres ved transformasjon (omskrivning). De kan også gjennomføres ved konstatering av rettsharmoni. EØS-avtalens hoveddel er gjennomført ved henvisning – i EØS-loven av 1992 nr. 109 § 1.

På denne bakgrunn bør kandidatene få frem at EØS-avtalen ikke er gjennomført ved ett gjennomføringsvedtak, en gang for alle (slik det er vanlig med andre traktater), men gjennom en lang rekke vedtak, dels ved henvisning og dels transformasjon. Dette var et stort lovgivningsarbeid i 1992-94, men det har også pågått løpende siden. Noen EØS-regler gjennomføres i lov og andre i forskrift – på samme måte som folkerett ellers.

Videre spør oppgaven om hvordan EØS-reglene er gjennomført *i praksis*, og hvilke rettslige utfordringer det har medført. Her vil det være opp til kandidatene selv å finne eksempler fra praksis. En rekke eksempler er nevnt i læreboken og på forelesningene, og alle bør følgelig ha noe å trekke frem. Under forelesningene er det vist til Europautredningen (NOU 2012:2), som behandler dette grundig i kapittel 7, og som bl.a. påpeker at det i dag er over 170 (av totalt ca 600) norske lover som helt eller delvis inneholder EU/EØS-regler. Videre er det over 1000 forskrifter som gjør det samme.

Oppgaven spør også etter særskilte *utfordringer* som gjennomføringen av EØS-retten reiser. Dette er bl.a. behandlet i kapittel 8.4 i læreboken, som har overskriften «Enkelte utfordringer ved gjennomføringen», og som herunder trekker frem tre slike. Det første er at EØS-retten ofte har en annen *detaljgrad* en vanlig norsk rett. Det andre er at den har sine egne autonome *begreper*, som ikke nødvendigvis har samme innhold som tilsvarende begreper i vanlig norsk rett. Det tredje er at de norske *forarbeidene* får en annen bakgrunn og mindre rettskildemessig betydning enn ved vanlig norsk rett.

Det er en rekke andre utfordringer ved gjennomføring av EØS-retten, og kandidater som har fornuftige eksempler utover de tre som er trukket frem i læreboken bør få poeng.

Det kan være naturlig at kandidatene tar opp spørsmålet om EØS-rettens *forrang* i norsk rett som del av oppgaven, selv om det også må godtas at det avgrenses mot dette. Dersom dette tas opp, må kandidaten forventes å redegjøre for den spesielle forrangsregelen i EØS-loven § 2. Denne er relativt utførlig dekket i kapittel 14.3 (s. 267-70) i læreboken, og ganske grundig gjennomgått på forelesningene. Kandidater som får frem at en tilsvarende forrangsregel ble inntatt i menneskerettighetsloven av 1999 (men ikke gjelder for annen gjennomført folkerett) bør premieres for det.

Det kan også være naturlig at kandidatene sier litt om den *kontrollen* med norsk gjennomføring av EØS-reglene som EFTAs Overvåkningsorgan løpende fører, men igjen må det godtas at det avgrenses mot dette.

Oppgaveteksten avgrensner mot virkninger av *manglende* gjennomføring. Dette er gjort for at oppgaven ikke skal bli altfor vid. Manglende gjennomføring er et stort tema for seg, både i generell folkerett og (særlig) i EØS-retten, der det reiser spørsmål om presumsjonsprinsippet (og forholdet til læren om ”direktivkonform tolkning”), direkte virkning og statlig erstatningsansvar. Kandidater som kort nevner dette som ledd i en helhetsbeskrivelse, bør ikke trekkes for det. Men det vil være lite skjønnsomt å gå mer utførlig inn på dette, når oppgaven eksplisitt avgrensner mot det.

* * * * *

Alt i alt må det forventes at kandidatene kan noe om gjennomføring av alminnelig folkerett, og ganske mye om gjennomføring av EØS-regler. Det som vil kunne skille ut de gode besvarelsene er hvordan de disponeres og formuleres, og særlig i hvilken grad kandidaten klarer å sammenligne og resonnerer, og si noe om likheter og forskjeller mellom gjennomføring generelt og av EØS-rett spesielt.

Oppgave II

Oppgave II er en praktikum i statsforfatningsrett, som i all hovedsak handler om reglene for Stortingets samtykke til inngåelse av folkerettslige forpliktelser i grunnloven § 26 annet ledd, samt i noen grad § 93 og § 25.

Dette er generelt behandlet i læreboken, Eivind Smith, *Konstitusjonelt demokrati* (2. utgave 2012) s. 277-79 – se også s. 275-76. Videre er det under læringskravene angitt at det kreves god forståelse for «konstitusjonen som grunnlag for internasjonalt samarbeid». Læreboken er imidlertid kortfattet på temaet, og de spørsmål oppgaven stiller går klart utover det som kan besvares på bakgrunn av pensum (samtidig er de både praktisk viktige og høyst aktuelle).

På denne bakgrunn må oppgaven anses som krevende. Det kan ikke forventes at selv gode kandidater har full oversikt over gjeldende rett på området. Det som derfor særlig må belønnes er evnen til å resonnerer selv utfra problemstillingene og anførselene, ordlyden i de aktuelle paragrafene og reelle hensyn.

Oppgaven ber om at kandidatene selv identifiserer og drøfter «de statsrettslige spørsmål som oppgaven reiser». Dette er en del av oppgaven. Kandidatene må selv finne frem til de relevante paragrafene, som i første rekke er § 26 annet ledd, samt § 93 og § 25. Et minstekrav for å stå, må være at man finner frem til § 26 annet ledd, og får noe ut av ordlyden i denne.

Oppgaven angir at de tre elementene i avtalen som statsminister Kirkerud inngår med EU bør drøftes hver for seg, og det er en naturlig disposisjon.

Den første innsigelsen fra representanten Ås er at statsministeren ikke kunne forplikte Norge til noen av de tre bidragene uten først å innhente Stortingets samtykke, og at avtalen derfor ikke kan være bindende for Norge. Her bør kandidatene for det første se at det etter grl. § 26 annet ledd ikke er noe krav om forhåndssamtykke. Det er Kongen (eller den han bemyndiger) som etter første ledd inngår traktater m.m., og i den grad

Stortingets samtykke er nødvendig etter annet ledd, innhentes det etter undertegning. Samtidig sier paragrafen at avtaler som trenger Stortingets samtykke ikke blir bindende (for Norge) før dette er på plass. Ås tar med andre ord feil når han hevder at samtykke skulle vært innhentet på forhånd. Derimot har han rett i at i den grad samtykke kreves etter § 26 annet ledd, så vil avtalen etter grunnloven ikke være bindende før dette er gjort.

Gode kandidater vil kan hende vite at det er fast praksis når regjeringen inngår avtaler på Norges vegne som vil kreve samtykke etter § 26 annet ledd at man i forbindelse med undertegningen tar uttrykkelig forbehold om at avtalen ikke er bindende for Norge før Stortingets samtykke er innhentet. I dette tilfellet har statsministeren ikke tatt noe slikt forbehold. Det er klart kritikkverdig, men neppe brudd på noen konstitusjonell plikt.

En del av statsministerens forsvar er at formelt samtykke fra Stortinget ikke var nødvendig fordi debatten hadde vist at avtalen uansett hadde bred tilslutning på Stortinget. Det er åpenbart ikke rettslig holdbart (selv om det nok kan forekomme i praksis). Et formelt samtykkevedtak etter § 26 annet ledd, på bakgrunn av skriftlig saksbehandling (med proposisjon og komiteinnstilling) og med votering i plenum, er formelt og reelt noe helt annet enn at man kun uformelt konstaterer utfra en muntlig redegjørelse og debatt at det synes å være støtte i salen.

* * * * *

Første del av avtalen er forpliktelsen til snarest mulig å betale inn 10 milliarder kroner til EUs krisefond. Spørsmålet er om dette krever samtykke etter § 26 annet ledd. Det kan diskuteres. I utgangspunktet vil et folkerettslig tilsagn som forutsetter bevilgning fra Stortinget selvsagt kreve samtykke etter § 26 annet ledd. I dette tilfellet har imidlertid Stortinget kort tid før allerede bevilget pengene ”til et eventuelt norsk bidrag til å løse krisen i EU”. Man kan diskutere om dette er konkret nok til å legitimere forpliktelsen til utbetaling, eller om det kreves et nytt samtykke fra Stortinget før den er bindende. Her må begge løsninger godtas, men selv mener jeg nok at bevilgningsvedtaket er tilstrekkelig, og at det ikke kreves samtykke på nytt etter § 26 annet ledd.

* * * * *

Andre del av avtalen er forpliktelsen for Norge til å innføre en ny avgift på finansielle transaksjoner, som også omfatter en forpliktelse til å betale ti prosent av provenyet til EU, samt følge vedtak fra det nye EU-byrået (ETA). Det er åpenbart at en slik forpliktelse *i det minste* krever samtykke fra Stortinget etter § 26 annet ledd – det gjelder både innføringen av avgiften, overføringen av en del av inntektene til EU, og tilslutningen til ETA. Ikke på noen av disse punktene kan statsministeren binde opp Norge uten Stortingets samtykke etter § 26 annet ledd.

Det videre spørsmålet er imidlertid om samtykke med vanlig flertall etter § 26 annet ledd er *tilstrekkelig*, eller om dette er en overføring av suverenitet som enten krever samtykke med 3/4 etter § 93 eller grunnlovsendring. Det er slik representanten Ås må forstås når han hevder at det foreligger ”en grunnlovsstridig overføring av suverenitet”.

Statsministerens forsvar er at forpliktelsen er ”så lite omfattende” at det uansett ikke er tale om noen suverenitetsavståelse.

Det er dette kandidatene skal drøfte. En god kandidat bør antagelig se at overføring av myndighet til et EU-byrå til å bestemme nivået på en offentlig avgift i Norge med bindende virkning er en såpass omfattende suverenitetsavståelse at samtykke fra Stortinget med vanlig flertall etter § 26 annet ledd ikke er tilstrekkelig. Men dersom drøftelsen er god, må også det motsatte syn godtas.

Dette resultatet bør det være mulig å komme til uten at kandidaten trenger å kjenne teori og praksis på feltet, som ikke er nærmere omtalt i læreboken, og som det derfor ikke kan forventes kjennskap til, selv fra gode kandidater. Noen få kandidater, som har lest statsrett utover pensum, vil imidlertid kan hende være kjent med problemstillingen, enten fra NOU 2012:2, *Utenfor og innenfor*, s. 236 flg., der den er grundig gjennomgått, eller fra Eirik Holmøyviks artikkel om temaet i Lov og Rett 2011 s. 447 flg., eller fra Lovavdelingens mange uttalelser om spørsmålet (som er offentlige). Dette må i så fall selvsagt belønnes, men kan som sagt på ingen måte forventes. Det som det handler om, er den såkalte læren om ”lite inngripende” myndighetsoverføring etter § 26 annet ledd, som er en praktisk og aktuell problemstilling, som i de senere år har kommet opp en rekke ganger i forbindelse med nye avtaler med EU, og som for tiden volder stort hodebry i flere saker. Utgangspunktet er at enhver overføring av formell myndighet til internasjonale organisasjoner krever samtykke etter § 93, og at det ikke er nok med § 26. I praksis, teori og uttalelser fra Lovavdelingen er det imidlertid utviklet en lære om at så lenge den formelle myndighetsoverføringen kun er ”lite inngripende” så er det allikevel tilstrekkelig med samtykke etter § 26 annet ledd. Selv om denne læren legges til grunn (slik statsminister Kirkerud vil argumentere for), så vil det likevel neppe hjelpe i denne saken. Det å overføre kompetanse til et EU-byrå til å fastsette et offentlig norsk avgiftsnivå med bindende virkning kan vanskelig kalles ”lite inngripende”.

Dersom det ikke er tilstrekkelig med samtykke etter § 26 annet ledd for å overføre myndighet til ETA på avgiftsområdet, så er neste spørsmål hvordan dette i så fall kan gjøres. Et mulig alternativ vil være samtykke etter § 93 (med 3/4 flertall), og dette bør kandidatene se. Problemet med § 93 er imidlertid at den etter sin ordlyd bare kan brukes til å overføre myndighet til organisasjoner som Norge er medlem av. Siden Norge ikke er medlem av EU, er rådende tolkning at § 93 ikke kan brukes til å overføre kompetanse til EU-organer (som i dette tilfellet). Dermed blir svaret at Norge enten ikke kan inngå en slik avtale (på dette punktet), eller at det i så fall krever grunnlovsvedtak etter § 112.

Som det vil ha fremgått reiser denne delen av oppgaven spørsmål som riktignok er aktuelle og praktiske, men som ikke er beskrevet i pensum. Det som blir avgjørende er i hvilken grad kandidatene makter å drøfte spørsmålene ut fra de korte anførselene i oppgaveteksten og ordlyden i de aktuelle paragrafene (§§ 26 og 93).

* * * * *

Det tredje elementet i avtalen er forpliktelsen for Norge til å sende en fregatt som skal delta i en EU-operasjon, under EU-flagg og ”under felles EU-kommando” i seks måneder. Når representanten Ås hevder at dette vil være grunnlovsstridig, bør kandidatene se at denne anførselen kan knyttes til grl. § 25, der det heter at rikets militære styrker (Land- og Sømagt) ”maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste”.

Dette er helt kort behandlet i læreboken på s. 275, men noen nærmere kjennskap til teori og praksis på området kan man ikke forlange. Noen få vil kan hende ha sett Eirik Holmøyviks utførlige artikkel om temaet i Jussens Venner 2012 s. 184 flg, men det kan selvsagt ikke forventes.

Det avgjørende for bedømmelsen blir derfor igjen hva kandidatene får ut av det utfra ordlyden i bestemmelsen, reelle hensyn og sunn fornuft.

Det er ikke helt uvanlig at norske krigsskip deltar i internasjonale operasjoner, og det i seg selv er ikke problematisk. Heller ikke det at skipet skal føre EU-flagg. Det avgjørende etter grl. § 25 vil være hva som ligger i at det skal seile ”under EU-kommando”. Hvis EU skal ha full militær operativ kommando over skipet, må det anses svært problematisk etter § 25. Men hvis ordningen er slik at den felles EU-kommandoen har løpende daglig styring, men den endelige kommando fortsatt ligger hos norske myndigheter, så har man i praksis god tatt ordninger som dette etter § 25.

Dersom § 25 ikke stenger for at den norske fregatten deltar i EU-operasjonen, så er neste spørsmål om likevel dette krever Stortingets samtykke etter § 26 annet ledd. Det som da kan drøftes er om dette er en ”Sag af særlig Viktighed”. De fleste vil vel mene at det er det, og at samtykke derfor er nødvendig. Samtidig må (igjen) begge svar godtas.

Noen få vil kanskje kjenne til at Norge faktisk i 2010 sendte en fregatt til en EU-operasjon i Adenbukten, som inngikk en felles EU-styrke og seilte med EU-flagg i masten i seks måneder, og at dette ikke bare ble ansett greit etter grl. § 25, men at det heller ikke ble innhentet noe formelt samtykke fra Stortinget verken etter § 25 eller etter § 26 annet ledd.

* * * * *

I og med at oppgaveteksten ber kandidatene identifisere og drøfte «de statsrettslige spørsmål som oppgaven reiser» kan det tenkes at gode en del kandidater også leter etter *andre spørsmål*, ved siden av de tre som åpenbart er hovedspørsmålene. Det finnes andre statsrettslige problemstillinger som kan tenkes utledet av oppgaveteksten. For eksempel kan det reiser spørsmål om saken er av en slik viktighet at statsministeren burde tatt den opp i statsråd etter grl § 28. Videre kan det stilles spørsmål om statsministeren har kompetanse til å binde Norge, når det etter § 26 første ledd er ”Kongen” som skal gjøre det, samt om hun folkerettslig er legitimt utad. Det går også an å ta opp spørsmål om hvilke konsekvenser eventuelle brudd på grunnloven kan få (parlamentarisk gransking, mistillit, riksrett, etc).

Slik oppgaven er formulert, må kandidater som søker etter og finner andre statsrettslige problemstillinger belønnes for dette, så langt det er et visst minstemål av hold i dette. Samtidig er det nokså klart hva som er de tre kjernes spørsmålene i oppgaven, og det bør ikke brukes så mye plass på andre spørsmål at det går utover dette.

* * * * *

Generelt må praktikumsoppgaven anses som krevende. Kandidatene bør kunne forventes å finne frem til de relevante grunnlovsbestemmelsene, og drøfte hvert av de

tre elementene i avtalen opp mot ordlyd og reelle hensyn. Men de videre spørsmålene – både hva gjelder suverenitetsoverføring etter § 93 og overføring av militær makt etter § 25 – kan det ikke forventes at kandidatene kan mye om. Det som her vil skille er i hvilken grad kandidatene er i stand til å resonnerer på en fornuftig måte. Om svarene er ”riktige” eller ”gale” etter gjeldende lære kan ikke tillegges særlig stor betydning.

Avslutning

Oppgaven må anses som relativt krevende. Det gjelder særlig praktikumsoppgaven. Under første del burde kandidatene ha mye de kan skrive om, særlig på EØS, men tilbakemeldinger fra sensorene kan tyde på at mange har slitt med å få et grep på dette.

Hvor omfattende oppgaven oppfattes, vil nok i stor grad avhenge av hvor godt kandidatene kjenner stoffet. For en kandidat som kan stoffet, og disponerer fornuftig, bør den være fullt overkommelig. For svakere kandidater kan den nok for en del fremstå som ganske omfattende.

Det må understrekes at redegjørelsen som her er gitt i sensorveiledningen går klart ut over de krav som kan settes selv til en meget god kandidat.

* * * * *

Fredrik Sejersted

21. desember 2012